

בחסות המלחמה

אלימות פוליטית של חמאס ברצועת עזה

Copyright © 2009 Human Rights Watch
All rights reserved.
Printed in the United States of America
ISBN: 1-56432-462-1
Cover design by Rafael Jimenez

Human Rights Watch
350 Fifth Avenue, 34th floor
New York, NY 10118-3299 USA
Tel: +1 212 290 4700, Fax: +1 212 736 1300
hrwnyc@hrw.org

Poststraße 4-5
10178 Berlin, Germany
Tel: +49 30 2593 06-10, Fax: +49 30 2593 0629
berlin@hrw.org

Avenue des Gaulois, 7
1040 Brussels, Belgium
Tel: + 32 (2) 732 2009, Fax: + 32 (2) 732 0471
hrwbe@hrw.org

64-66 Rue de Lausanne
1202 Geneva, Switzerland
Tel: +41 22 738 0481, Fax: +41 22 738 1791
hrwgva@hrw.org

2-12 Pentonville Road, 2nd Floor
London N1 9HF, UK
Tel: +44 20 7713 1995, Fax: +44 20 7713 1800
hrwuk@hrw.org

27 Rue de Lisbonne
75008 Paris, France
Tel: +33 (1) 43 59 55 35, Fax: +33 (1) 43 59 55 22
paris@hrw.org

1630 Connecticut Avenue, N.W., Suite 500
Washington, DC 20009 USA
Tel: +1 202 612 4321, Fax: +1 202 612 4333
hrwdc@hrw.org

Web Site Address: <http://www.hrw.org>

1-56432-462-1

אפריל 2009

בחסות המלחמה אלימות פוליטית של חמאס ברצועת עזה

1.....	תקציר
4.....	מתודולוגיה
5.....	אלימות בלתי חוקית נגד יריבים פוליטיים ברצועת עזה
6.....	הרג והטלת מום בידי חמושים רעולי פנים
10.....	הוצאה להורג של חשודים בשיתוף פעולה
13.....	הוצאה להורג ללא משפט, עינויים והתעללות אחרת
16.....	מעצר בית שרירותי
18.....	סטנדרטים משפטיים
21.....	המלצות
22.....	תודות

תקציר

לאחר שישאל פתחה במתקפה הנרחבת שלה ברצועת עזה ב-27 בדצמבר 2008, רשויות חמאס בשטח זה נקטו צעדים יוצאי דופן כדי לפקח על יריביהן הפוליטיים מבית ועל חשודים בשיתוף פעולה, להטיל עליהם מורא, להעניש אותם, ולעתים לחסלם כליל. התקפות אלה נמשכו לכל אורך המבצע הצבאי של ישראל, והן התמעטו, אם כי לא פסקו לחלוטין, מאז הסתיימו פעולות האיבה הנרחבות ב-18 בינואר 2009.

במהלך ההתקפה הישראלית הכאוטית נהרגו כ-1,350 אזרחים ולוחמים פלשתינאים ונפצעו כ-5,000. במהלך ההתקפה, הוצאו להורג ללא משפט 18 אנשים, בעיקר נאשמים בשיתוף פעולה עם ישראל. האחראים לכך היו אנשי כוחות הביטחון של חמאס וחמושים רעולי פנים, על-פי הסברה מטעם חמאס. בנוסף לכך, חמושים רעולי פנים הכו וירו בעשרות ממתנגדיהם הפוליטיים וגרמו להם לפציעות. הקורבנות היו בעיקר חברים ותומכים של פתח, שהיא המפלגה היריבה העיקרית של חמאס.

גם לאחר שישאל הסיגה את כוחותיה מרצועת עזה המשיכה האלימות הפנימית באזור זה. ארגונים פלשתיניים לזכויות האדם ברצועה דיווחו על הרג של 14 אנשים נוספים בין 18 בינואר ל-31 במארס 2009.

עד כה לא נענשו האחראים לרוב מעשי אלימות אלה. למיטב ידיעתו של ארגון Human Rights Watch, חרף הבטחות לחקור הרג בלתי חוקי ופגיעות אחרות, רשויות חמאס חקרו רק מקרה אחד של הרג בידי חברים בכוחות הביטחון שלהן או בזרוע הצבאית.

מרבית הפלשתינאים שהוצאו להורג בידי פלשתינאים אחרים במהלך פעולות הצבא הישראליות היו גברים שהאשמו בשיתוף פעולה עם ישראל. אנשים אלה ברחו, ביחד עם אחרים, ממתחם בית הכלא הראשי של עזה לאחר שישאל הפציצה אותו ב-28 בדצמבר. נוסף על 32 מקרי ההרג המוזכרים לעיל, קרובי משפחתו של אחד מן החשודים בשיתוף פעולה ירו בו למוות "כדי להשיב את כבוד המשפחה", וכוחות חמאס לא התערבו בכך.

כוחות הביטחון של חמאס אף נקטו אלימות נגד אנשים המוכרים כחברים בפתח, במיוחד נגד אלה שעבדו קודם לכן בשירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית, שנשלטו בידי פתח. מדאיג במיוחד הוא דפוס הפעולה הנפוץ של הטלת מומים באנשים באמצעות ירי ברגליהם. חמאס השתמש בשיטה זו לראשונה בחודש יוני 2007, כאשר נטל מידי פתח את השלטון בתוך רצועת עזה. על-פי הנציבות העצמאית לזכויות האדם, שהיא גוף של הרשות הפלשתינית המופקד על קבלת תלונות בענייני זכויות האדם, בין 28 בדצמבר 2008 ו-31 בינואר 2009, חמושים רעולי פנים שלא זהו ירו במכוון לרגליים של לפחות 49 אנשים ופצעו אותם.

בחדשים ינואר ופברואר 2009 ראיין ארגון Human Rights Watch שלושה גברים שנורו ברגליהם, ככל הנראה בידי כוחות הביטחון של חמאס, כמתואר להלן, שניים מהם תומכי פתח ואחד מהם חבר לשעבר במנגנון הביטחון המסכל של הרשות הפלשתינית שנשלט בידי פתח. את הגבר השלישי שמע מישו ברחוב כשהוא מותח ביקורת על חמאס.

חטיפות ומכות קשות הן בעיה נוספת. לפי הנציבות העצמאית לזכויות האדם, בין 28 בדצמבר ל-31 בינואר הותקפו פיזית 73 גברים תושבי עזה על-ידי אנשים שלא זוהו. המותקפים נותרו עם ידיים ורגליים שבורות. ארגון Human Rights Watch תעד שלושה מקרים כאלה, שבהם הותקפו תומכי פתח במהלך המתקפה הישראלית ולאחריה, וכן מקרה אחד של מה שנראה כמעצר בית ממניעים פוליטיים.

התקפותיהם של כוחות הביטחון של חמאס על פלשתינאים אחרים במהלך פעולות האיבה הנרחבות האחרונות עם ישראל ולאחריהן הן ההתפרצות החמורה ביותר של אלימות פנימית מאז עלה חמאס לשלטון בתוך הרצועה בחודש יוני 2007. עם זאת, סוגי ההפרות אינם חדשים. בעבר תעד ארגון Human Rights Watch תקיפות דומות שבוצעו בידי משטרת חמאס ובידי כוח ביטחון הפנים, כולל מעצרים שרירותיים שלוו במכות קשות ובירי לרגליים; ועינויים, שבחלק מהמקרים הובילו למותו של הקורבן.

מן העבר השני, הרשויות בגדה המערבית, הנשלטות בידי פתח, הגבירו את מעשי הדיכוי נגד חברי חמאס ותומכיו באזור זה. בין 28 בדצמבר 2008 ו-28 בפברואר 2009 תעדו ארגונים פלשתיניים לזכויות האדם 31 תלונות של תושבים שטענו כי עונו בידי כוחות הביטחון הנשלטים בידי פתח. הארגונים אף תעדו מקרה אחד של מוות במשמורת, ואת מעצרים השרירותיים של שני עיתונאים מתחנת טלוויזיה פרטית הנחשבת לתומכת בחמאס. תורמים מארצות הברית ומן האיחוד האירופי, הממנים כוחות אלה ומאמינים אותם, לא השמיעו בפומבי כל ביקורת על הפרות קשות אלה של זכויות האדם.

הן התקיפות שבוצעו ברצועת עזה והן אלה שבוצעו בגדה המערבית מהוות הפרה של החוק הפלשתיני. בחוק היסוד הפלשתיני, הנחשב לחוקה זמנית, מעוגנים הזכות לשוויון בפני החוק, חופש הביטוי וההתאגדות וכן זכויות יסוד של הליך הוגן. על-פי חוק זה, עינויים ויחס בלתי הולם אסורים.

פגיעות אלה אף אסורות על-פי אמנות בינלאומיות רבות, ובראשן האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות והאמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים. רשויות פתח כמו-גם אלה של חמאס טוענות כי הן ההנהגה הלגיטימית של הרשות הפלשתינית. הרשות הפלשתינית, שאינה מוכרת כמדינה, אינה יכולה לחתום על אמנות אלה, אך דוברים רשמיים מטעמה התחייבו שוב ושוב לכבד את הכללים הקבועים בהן. כמפלגה פוליטית, חמאס הצהיר בפומבי, בכמה הזדמנויות, כי יכבד את הכללים הבינלאומיים של זכויות האדם.

דוברים רשמיים מטעם חמאס טענו כי יחקרו האשמות בדבר הפרות שבוצעו בידי כוחות הביטחון שלה, והכחישו את קיומה של מדיניות לפגיעה ביריבים פוליטיים או במבקרים פוליטיים. ב-29 בינואר מסר איהאב

אל-ר'וסיין, דובר משרד הפנים של חמאס, לסוכנות הידיעות רויטרס כי חמאס חוקר האשמות וימצא את הדין עם כל מי שימצא אשם.¹ בתחילת פברואר אמר דובר חמאס ר'אזי חמד לתחנת הטלוויזיה אל-ג'זירה: "אני לא מתעלם מכך שחברים בחמאס ביצעו כמה טעויות, אבל אני חושב שזאת לא מדיניות שהמנהיגות כאן אימצה".²

גורמים רשמיים מטעם חמאס הצהירו כי באחד המקרים הטילו עונש משמעותי על שוטרים שנמצא כי היו מעורבים במותו של אדם שהוחזק במעצר. ב-31 במאס פטר משרד הפנים 11 שוטרים ועצר אותם עד למשפטם, האמור להתקיים בבית משפט צבאי. השוטרים מואשמים במעורבות במותו של זאייד עייש מברוק ג'ראדא, בן 40, שעל-פי ארגונים פלשתיניים לזכויות האדם מת מעינויים ב-16 במאס. על-פי דיווחים עצרה משטרת רפיה את ג'ראדא בחשד לאחזקת סמים.

אמנם, קשה לקבוע אם הפגיעות המתוארות בדו"ח זה נבעו ממדיניות שמנהיגי חמאס התוו, אבל תפוצתן ותדירותן של ההפרות מעוררות חשד כבד לקיומה של מדיניות כזאת. לכל הפחות, אין כוחות הביטחון של חמאס עושים די כדי למנוע פגיעות אלה וכדי להעניש את האחראים להן.

בתקופות של עימות מזוין, חמאס, כרשות השולטת בפועל ברצועת עזה, רשאי לנקוט אמצעים הולמים כדי להבטיח את הביטחון, ובכלל זה מעצר של אנשים שנשקפת מהם סכנה ביטחונית אמיתית. אבל מעצרים אינם יכולים להתבצע באופן שרירותי או להיות מכוונים, מתוך מניעים פוליטיים, להבדיל מביטחוניים, נגד קבוצה או קטגוריה של אנשים. פגיעות פיזיות בעצירים, כולל עינויים והוצאות להורג ללא משפט, אסורות לחלוטין, יהיו הנסיבות אשר יהיו.

¹ רויטרס, "חמאס מואשם כי עינה למוות מתנגד פוליטי בעזה", 29 בינואר 2009.

² מייק קירש, "חמאס מואשם בהרג יריבים פלשתיניים – 8 בפברואר 2009", אל-ג'זירה באנגלית, ניתן לצפייה בכתובת: <http://www.youtube.com/watch?v=tjCGqQrxCaA> (כניסה לאתר ב-27 בפברואר 2009).

מתודולוגיה

במהלך פעולות האיבה האינטנסיביות אשרה ישראל על חוקרי Human Rights Watch להיכנס לרצועת עזה. ב-21 בינואר 2009, עם שוך הלחימה, נכנסו החוקרים ממצרים לרצועה דרך מעבר רפיח. במשך השבועיים שלאחר מכן קיימו החוקרים 13 ראיונות עם קורבנות להפרות המתועדות בדו"ח זה ועם עדי הראייה להן. חוקרי Human Rights Watch אף שוחחו עם ארגונים מקומיים לזכויות האדם ועם עיתונאים שחקרו את הנושא. ב-4 בפברואר, עם סגירתו המחודשת של מעבר הגבול על-ידי מצרים, עזבו החוקרים את רצועת עזה. ישראל עומדת בסירובה לאפשר לחוקרי Human Rights Watch להיכנס לרצועה. קרבן נוסף רואיין במצרים ב-10 בפברואר.

ב-5 במארס 2009 שלח ארגון Human Rights Watch רשימת שאלות מפורטת לממשלתו של אסמאעיל הנייה בנוגע לטענות בדבר הפרות שבוצעו בידי כוחות הביטחון של חמאס. ב-13 במארס נשלח מכתב תזכורת. נוסח המכתבים מובא בנספח לדו"ח זה. נכון ל-10 באפריל, לא קיבל ארגון Human Rights Watch כל תגובה.

אלימות בלתי חוקית נגד יריבים פוליטיים ברצועת עזה

במבצע הצבאי הנרחב של ישראל ברצועת עזה נהרגו כ-1,350 אזרחים ולוחמים פלשתינאים ונפצעו כ-5,000³. במהלך המבצע נקטו רשויות חמאס צעדים יוצאי דופן כדי לפקח על יריביהם הפוליטיים מבית ועל חשודים בשיתוף פעולה עם ישראל, להטיל עליהם מורא, להעניש אותם, ולעתים לחסלם כליל. התקפות אלה מצד כוחות ביטחון הנשלטים בידי חמאס ומצד הזרוע הצבאית של הארגון נגד פלשתינאים אחרים אירעו במהלך פעולות האיבה האחרונות ולאחריהן. התקפות אלה הן ההתפרצות החמורה ביותר של אלימות פנימית מאז עלה חמאס לשלטון בתוך הרצועה בחודש יוני 2007.⁴

לכוחות הביטחון הפנימיים של חמאס שני מרכיבים עיקריים: המשטרה וכוח ביטחון הפנים (אל-אמן א-דאח'ילי) המטפל בענייני ביטחון טריטוריאלי ובפשעים פוליטיים, בדומה לשירות הביטחון המסכל המופעל בידי פתח בגדה המערבית. הזרוע הצבאית של חמאס, גדודי עז א-דין אל-קסאם, מופקדת בראש ובראשונה על ביטחון החוץ, ובפרט על פעולות האיבה עם ישראל. ברצועת עזה, חמאס שולט גם בכוח הביטחון הלאומי, שהנו כוח של כלל הרשות הפלשתינית האחראי על ביטחון הגבולות.

הן המשטרה והן כוח ביטחון הפנים ניזוקו באופן נרחב במהלך המתקפה הישראלית. ב-27 בדצמבר נהרגו שוטרים רבים מאוד בהתקפה שביצעה ישראל מן האוויר. בהרוגים, מפקד המשטרה תאופיק ג'אבר. בהתקפה זו ישראל אף השמידה עשרות תחנות משטרה ומתקני משטרה אחרים בכל רחבי הרצועה. ב-15 בינואר הרגה ישראל את שר הפנים סעיד סיאם ותשעה בני אדם נוספים בהתקפה אווירית. עם זאת, חוקרי Human Rights Watch, שנכחו ברצועה לאחר תום פעולות האיבה הנרחבות, הבחינו כי לממשלת חמאס ולכוחות הביטחון נותרה, ככל הנראה, היכולת לשמור על הסדר הפנימי. כוחות הביטחון של חמאס נראו מאורגנים, קיימו סיורים גלויים ופעלו בגלוי מתוך משרדים מאולתרים. נוכח רמת שליטה זו, אין זה נראה סביר כי קבוצות חמושות אחרות יכלו לנוע בחופשיות ולבצע את מעשי ההכאה, הירי וההרג המתועדים בדו"ח זה.

ניתן לחלק את האלימות הבלתי חוקית שכוחות חמאס ברצועת עזה ביצעו החל בסוף חודש דצמבר 2008 לכמה קטגוריות: הרג והטלת מומים בידי חמושים רעולי פנים שידוע או שנחשד כי הם קשורים בחמאס;

³ אל-מזאן, ארגון עצמאי לזכויות האדם שבסיסו ברצועת עזה, פרסם את שמותיהם של 1,342 מתושבי עזה שנהרגו בהתקפות ישראליות במהלך המבצע הצבאי הנרחב. "אל-מזאן מפרסם רשימת פלשתינאים שנהרגו בעזה בידי צבא הכיבוש הישראלי במהלך מבצע 'עופרת יצוקה'", 5 במרץ 2009.

⁴ אל-מזאן, ארגון עצמאי לזכויות האדם שבסיסו ברצועת עזה, פרסם את שמותיהם של 1,342 מתושבי עזה שנהרגו בהתקפות ישראליות במהלך המבצע הצבאי הנרחב. "אל-מזאן מפרסם רשימת פלשתינאים שנהרגו בעזה בידי צבא הכיבוש הישראלי במהלך מבצע 'עופרת יצוקה'", 5 במרץ 2009. <http://www.mezan.ps/en/details.php?id=8552&ddname=gaza%20destruction&id2=6> (כניסה לאתר ב-13 במרץ 2009). על-פי המרכז הפסטיני לזכויות האדם (PCHR), שהנו ארגון פלשתיני עצמאי נוסף לזכויות האדם שבסיסו ברצועה, בהתקפות הישראליות נהרגו 1,434 בני אדם. המרכז הפלשתיני לזכויות האדם, "נתונים בדוקים חושפים את היקפו האמתי של ההרג שנגרם ברצועת עזה", 12 במרץ 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/36-2009.html> (כניסה לאתר ב-13 במרץ 2009).

⁴ Human Rights Watch, "מאבק פנימי: הפרות זכויות האדם בידי פלשתינאים ברצועת עזה ובגדה המערבית", 29 ביולי 2008. בדו"ח זה אף תועדו מעצרים שרירותיים ועינויים שבוצעו בידי שירותי ביטחון פלשתינים בגדה המערבית, המנוהלים בידי פתח.

הוצאה להורג של חשודים בשיתוף פעולה; הוצאה להורג ללא משפט, עינויים ויחס בלתי הולם אחר; ומעצר שרירותי.

הרג והטלת מום בידי חמושים רעולי פנים

ארגונים מקומיים לזכויות האדם תעדו 30 מקרי הרג ומקרים רבים של ירי בידי חמושים רעולי פנים. על-פי הנציבות העצמאית לזכויות האדם, שהיא גוף של הרשות הפלשתינית המופקד על קבלת תלונות בענייני זכויות האדם, בין 27 בדצמבר 2008 ו-27 בפברואר 2009, חמושים רעולי פנים הרגו 28 פלשתינאים.⁵ בנוסף ל-28 מקרי מוות אלה, שעדי ראיה ייחסו לחמושים רעולי פנים, דיווחה הנציבות העצמאית לזכויות האדם על מותו של חסן מוחמד חסן הירז, בן 39, שגופתו נמצאה בבית החולים א-שיפאא ב-28 בפברואר, יום לאחר שנצפה לאחרונה עוזב את ביתו. על הגופה ניכרו סימני חבלות ועינויים. על-פי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם, ארגון עצמאי לזכויות האדם שבסיסו בעיר עזה, כוחות ביטחון של חמאס וכן חמושים שלא זוהו הרגו לפחות 29 מתושבי עזה מאז תחילתו של המבצע הצבאי של ישראל ועד ה-27 בפברואר; 26 ממקרי מוות אלה תועדו גם בידי הנציבות העצמאית לזכויות האדם.⁶

ארגון Human Rights Watch תעד מקרה אחד שבו חמושים רעולי פנים הרגו תושב עזה ושלושה מקרים שבהם חמושים רעולי פנים ירו בתושבי עזה ופצעו אותם.

באחד המקרים, ב-4 בינואר 2009, בסביבות השעה 18:00, ישבו בני משפחה א-נג'אר מחוץ לביתם בשכונת שיח' רדואן שבעיר עזה. ארבעה רעולי פנים חמושים ברובי קלאצ'ניקוב (AK-47) התקרבו לבית. בני משפחה שנכחו באירוע סיפרו לארגון Human Rights Watch כי החמושים לבשו מדים שחורים לא מסומנים ואפודי מגן עם תחמושת, אך בני המשפחה לא יכלו לזהותם כאנשי חמאס. על-פי שניים מעדי הראיה, כאשר הורו החמושים לכל בני המשפחה לקום על רגליהם ולהרים את ידיהם, אב המשפחה, הישאם א-נג'אר, בן 55, מחה על כך. התפתח ויכוח שבמהלכו אחד מן החמושים ירה ירייה בודדת שלא פגעה באיש. לפחות חמש נשים מיהרו לצאת מתוך הבית, ובמהומה שנוצרה פתחו החמושים באש, הרגו את הישאם א-נג'אר ופצעו עשרה מבני המשפחה ואדם נוסף שהנו ידיד המשפחה. גיל הקורבנות נע בין 12, גילה של הילדה אחלאם הישאם א-

⁵ הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "דו"ח חודשי על זכויות האדם ועל חירויות בשטח הנשלט בידי הרשות הלאומית הפלסטינית, ינואר 2009", <http://www.ichr.ps/pdfs/eMRV-1-09.pdf>, (כניסה לאתר ב-27 בפברואר 2009), וכן "דו"ח חודשי על זכויות האדם ועל חירויות בשטח הנשלט בידי הרשות הלאומית הפלשתינית, פברואר 2009", <http://www.ichr.ps/pdfs/eMRV-2-09.pdf>, (כניסה לאתר ב-11 במרס 2009).

⁶ דו"ח מיוחד של המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "הפרות פנים-פלשתיניות של זכויות האדם ברצועת עזה", 3 בפברואר 2009, ע' 2, http://www.pchrgaza.org/files/Reports/English/pdf_spec/Increase_rep.pdf, (כניסה לאתר ב-27 בפברואר 2009); "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם דורש כי ייחקרו מקרי מוות אלימים של שני אזרחים בעזה", 10 בפברואר 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/26-2009.html>, (כניסה לאתר ב-8 במרס 2009); וכן "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם קורא לחקירת הרצח בעיר עזה", 1 במרס 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/32-2009.html>, (כניסה לאתר ב-9 במרס 2009). מקרה המוות היחיד שהנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR) דיווחה עליו בחודש ינואר ושלא תועד בנוסף לכך על-ידי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם הוא זה של סאלח סאלם ג'ח'וח, בן 28 מבית חנון; על-פי הדו"ח החודשי של הנציבות העצמאית לזכויות האדם, ב-21 בינואר 2009 נמצאה גופתו בבית החולים א-שיפאא כשחורי קליעים בראשו, בחזהו וברגליו. בנוסף לכך, המרכז הפלשתיני לזכויות האדם תעד את הריגתו של סאלח סאלם אל-ח'וג' בידי משפחתו שלו, ב-29 בדצמבר בבית החולים א-שיפאא.

נג'אר שנורתה ברגלה, ל-70, גילה של זכיה א-נג'אר, סבתה של אחלאם, שנורתה בשתי רגליה.⁷ חוקרי Human Rights Watch חזו בתחבושות שהושמו על שתי רגליה.

ב-4 בינואר 2009 ירו חמושים רעולי פנים בעיר עזה בהישאם א-נג'אר, הרגו אותו, ופצעו עשרה מבני משפחתו וכן ידיד של המשפחה. אמו של הישאם, זכיה א-נג'אר, בת 70, נפצעה בשתי רגליה. © 2009 פרד אברהמס/ Human Rights Watch

"אחרי שהחמושים עזבו, ראיתי ים של דם", אמר עמר הישאם א-נג'אר, בן 25. הוא סיפר לארגון Human Rights Watch כי החמוש ירה באביו, הישאם, בחזהו, בבטנו וברגליו.⁸ לדבריו, "בגלל המלחמה לא היה חשמל ולא היו אמבולנסים, אז ניסינו לעצור את הדימום וביקשנו מחברים שלנו להסיע את הפצועים לבית החולים א-שיפאא, שבו אבא שלי מת. המשטרה של חמאס בבית החולים חקרה אותי על מה שקרה והם אמרו שהם יחזרו אליי, אבל לא היה שום דבר. אני לא מאשים אף אחד, אבל אנחנו דורשים חקירה אמיתית". בן דודו של עמר, סאלח סופיאן א-נג'אר, בן 21, חייט שנורה ברגלו במהלך ההתקפה, אישר גרסה זו של האירועים בפני ארגון Human Rights Watch.⁹ חוקרי הארגון חזו בתחבושות על רגליהם של סאלח

⁷ להלן שמותיהם של יתר קורבנות הירי באירוע זה: עמר הישאם א-נג'אר, בן 25, חבר לשעבר במשמר הנשיאות; אדהם הישאם א-נג'אר, צ'קע בן 20 שסבל מפצע פתוח ברגלו; עמרין הישאם א-נג'אר, בן 21, חבר לשעבר במנגנון הביטחון המסכל, שאיבד תחושה ברגלו לאחר הפגיעה; ריהאם הישאם א-נג'אר, בת 16; סאלח סופיאן א-נג'אר, חייט בן 21; מוחמד סופיאן א-נג'אר, סטודנט בן 26; רמזי תאופיק א-נג'אר, צ'קע בן 36, ואשתו מנאל א-נג'אר, בת 31; וידיד המשפחה, ח'מיס עבד אל-עזיז אבו נאהל, בן 25, חבר לשעבר במנגנון הביטחון הלאומי.

⁸ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם עמר הישאם א-נג'אר, העיר עזה, 29 בינואר 2009.

⁹ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם סאלח סופיאן א-נג'אר, העיר עזה, 29 בינואר 2009.

ועמר אך לא בחנו את הפצעים עצמם. סלאח ועמר א-נג'אר הראו לארגון Human Rights Watch שבעה תרמילי קליעים שאספו לדבריהם במקום האירוע. ארגון Human Rights Watch זיהה את התרמילים כשייכים לקליעי 5.62 מ"מ המשמשים לירי ברובי קלאצ'ניקוב (AK-47).

מלבד עמר א-נג'אר, חבר לשעבר במשמר הנשיאותי, עבדו שניים נוספים מהאנשים שנורו במנגנון הביטחון המסכל של הרשות הפלשתינית ובכוח הביטחון הלאומי לפני השתלטות חמאס על הרצועה בחודש יוני 2007. במקרה נוסף, שאירע ב-26 בינואר, בסביבות השעה 19:00, ארבעה רעולי פנים שלבשו מעילים צבאיים בצבע חום כהה והיו חמושים בנשק אוטומטי חטפו אדם בן 38, שהיה חבר בעבר במנגנון הביטחון המסכל של הרשות הפלשתינית, בעת שהלך בסמוך לביתו בעיר עזה. לדברי הקורבן, שביקש להישאר בעילום שם, השליכו אותו האנשים לתוך חלקו האחורי, המחופה, של טנדר מתוצרת איסוזו, כיסו את פניו בכאפייה שלו והסיעו אותו למקום שזיהה מאוחר יותר כבסיס האימונים של חמאס במרחק של כ-500 מטר מביתו. לדבריו, "הם הוציאו אותי מהמשאית ואמרו, 'מה אתה רוצה לעשות לפני שאתה מת?'"¹⁰.

לדבריו, האנשים הסירו את הכיסוי מפניו והתירו לו להתפלל את תפילת הערב, ולאחר מכן כיסו שוב את פניו והסיעו אותו למקום אחר, שבו כפו עליו לשבת על הקרקע ברגליים ישרות. לדברי הקורבן, "ברגע שעשיתי את זה, שניים מהם ירו בי ברגל שמאל". אנשי ארגון Human Rights Watch חזו ברגלו השמאלית החבושה.

אדם זה, שהיה בעבר חבר במנגנון הביטחון המסכל שהופעל בידי פתח, נלקח בסוף חודש ינואר 2009 מביתו בעיר עזה בידי ארבעה חמושים רעולי פנים, ונורה פעמיים ברגלו. © 2009 פרד אברהמס/Human Rights Watch

¹⁰ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם חבר לשעבר במנגנון הביטחון המסכל, העיר עזה, 29 בינואר 2009.

במקרה שלישי, אדם בשנות העשרים לחייו, שאף הוא ביקש להישאר בעילום שם, סיפר לארגון Human Rights Watch כי "עשה טעות" באמצע ינואר כשמתח ביקורת על מנהיג בתנועת חמאס במהלך שיחה שניהל עם חברים ברחוב.¹¹ האיש העריך כי דבריו נשמעו על-ידי משהו באזור. לדברי האיש, מאוחר יותר באותו ערב הגיעו לביתו למעלה מתריסר חמושים, שעטו מסכות שחורות וכאפיות אדומות, ולקחו אותו לאזור מבודד. שם, ירו בו שלוש פעמים בשוקיו ובקסוליו.

האיש אמר לארגון Human Rights Watch, "בערך ארבעה-עשר מהם הגיעו לקחת אותי. הם הכריחו אותי ללכת מהבית שלי למקום חשוך ליד מסגד, וארבע מהם ירו בי ברגליים, ירייה אחת כל אחד, אבל אחד מהם פספס. חמאס משלם לאנשים להקשיב בשבילו – אנחנו קוראים להם 'מל"טים'¹² – והמל"טים שמעו אותי. האיש הוסיף כי אינו פעיל פוליטי ואינו חבר בפתח. חוקרי Human Rights Watch חזו בתחבושות שעל רגליו.

איש זה אמר כי "עשה טעות" כשמתח ביקורת על חמאס ברחוב בעיר עזה באמצע חודש ינואר 2009. מאוחר יותר באותו יום לקחו אותו מביתו חמושים רעולי פנים וירו ברגליו. © 2009 פרד אברהם/מס Human Rights Watch

על-פי דיווחים, במקרים אחרים ירו כוחות ביטחון של חמאס במתנגדים לשלטונם ברצועה שתמכו בגלוי בהתקפה הישראלית. אנשי Human Rights Watch ראינו אדם כזה, שהחלים במצרים מכמה פצעי ירי ברגלו השמאלית. לדברי האיש, שנזקק עדיין לכיסא גלגלים בשל פציעתו, "מרוב ששמחתי שהם הפציצו,

¹¹ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם קורבן ירי, העיר עזה, 29 בינואר 2009.

¹² "מל"ט" הוא מטוס ללא טייס, כלי תעופה שצה"ל משתמש בו לעיתים מזומנות למעקב ולתקיפה, בעיקר בפעולות הצבאיות האחרונות.

חילקתי סוכריות".¹³ לדבריו, ב-1 בינואר, כשחזר הביתה מביקור אצל חבר בעיר עזה, ראה שני צעירים שלא הכיר חמושים ברובי קלאצ'ניקוב (AK-47). השניים כיוונו את רוביהם אל רגליו ואחד מהם פתח באש. לדברי האיש, הוא נלקח באמבולנס לבית החולים א-שיפאא, שם חלק חדר עם שני אנשים אחרים, שאת שמותיהם לא הכיר, ואשר אמרו כי כוחות חמאס ירו גם ברגליהם.

ב-1 בינואר 2009 נורה אדם זה ברגלו בעיר עזה לאחר שקידם בברכה את המתקפה הישראלית וחילק סוכריות לרגל המאורע. על-פי הטענה, היורים השתייכו לחמאס. © 2009 פרד אברהם/מס Human Rights Watch

הוצאה להורג של חשודים בשיתוף פעולה

כ-800 אסירים שפוטים ועצורים לפני משפט הוחזקו בכלא המרכזי בעיר עזה בעת שהחלה המתקפה האווירית הישראלית ב-27 בדצמבר 2008, כך לדברי הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR) שערכה ביקור במתקן מוקדם יותר באותו חודש. לאחר ההפצצות הראשונות שחררו רשויות חמאס כ-580 כלואים, אך הותירו במשמורת כ-115 אנשים שהואשמו בשיתוף פעולה עם ישראל, כ-70 תומכי פתח שהוחזקו בעילות שונות וכן אנשים שהורשעו בעבירות פליליות ונידונו למוות.¹⁴ חלק מהעצורים שנותרו במקום נמלטו

¹³ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם תושב העיר עזה, קהיר, מצרים, 10 בפברואר 2009.

¹⁴ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם חברי צוות בנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), העיר עזה, 28 בינואר 2009. "קבוצת המשבר הבינלאומית" דיווחה כי "115 משתפי פעולה ו-60 אסירים פוליטיים היו כלואים בא-סראיא, הכלא המרכזי של חמאס בעיר עזה, כשישראל הפציצה את המתקן". "קבוצת המשבר הבינלאומית", "שמים קץ למלחמה בעזה", תדריך מדיניות מס' 26, 5 בינואר 2009, הערת שוליים, ע' 9.

למחרת כשישראל הפציעה את הכלא, אך אותרו בסופו של דבר ונהרגו בידי חמושים רעולי פנים. הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR) תיעדה 20 מקרים של אסירים נמלטים שנורו ונהרגו בידי חמושים רעולי פנים החל ב-28 בדצמבר ועד ה-31 בינואר; לפחות 123 מהקורבנות הוחזקו בכלא במעצר בעילה של "שיתוף פעולה עם האויב".¹⁵ על-פי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), ארגון עצמאי לזכויות האדם, 17 מ-29 הקורבנות שנהרגו בידי חמושים בין ה-2 בדצמבר ל-27 בפברואר היו אסירים ועצירים שנמלטו ממתחם הכלא לאחר שישראל תקפה אותו, ובהם 13 אנשים שנידונו למוות בעוון שיתוף פעולה עם ישראל, שלושה שהורשעו בביצוע עבירות פליליות ואדם אחד שהמתין למשפטו.¹⁶

אדם שהוחזק בכלא המרכזי של עזה בחודש אוקטובר 2007. © 2007 פרד אברהם/ Human Rights Watch

ארגון Human Rights Watch ראיין חבר בפתח שנותר במעצר בכלא המרכזי כשישראל הפציעה את המתקן ב-28 בדצמבר. לדבריו, יום קודם לכן, בסביבות השעה 18:00, ניסו האסירים להימלט לאחר ששומרי הכלא עזבו את המקום, אך אז נפתחה אש לעבר עצירים שהגיעו לחצר הכלא ממבנים שהקיפו את המתחם. לדברי

¹⁵ בטבלה המופיעה בסופו של דו"ח הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR) המשתרעת על-פני חמישה עמודים, מפורטים שמותיהם של 20 אנשים שנהרגו, על-פי הטענה, לאחר שנמלטו מהכלא המרכזי של עזה ומכלא א-סראיא ב-28 בדצמבר 2008. הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "דו"ח חודשי על נושא זכויות האדם וחירויות", ינואר 2009.

¹⁶ המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR) "הפרות פנים-פלשתיניות של זכויות האדם", ע' 2; "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR) דורש חקירה בנוגע למותם האלים של שני אזרחים"; ו"המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR) קורא לחקירת מעשה רצח בעיר עזה".

העד, "שני אנשים נורו מיד, אחד בראש והשני בחזה. הירי הגיע מכל מקום".¹⁷ העד סיפר כי שעה וחצי לאחר מכן נכנסו למתחם 30 חמושים במדי משטרה ובבגדים אזרחיים, שירו באקדחים ברגלי הכלואים והכו אותם כדי לכפות עליהם לשוב לתאיהם. העד זיהה את אחד האנשים כקצין בכוח ביטחון הפנים של חמאס.¹⁸ כוחות הביטחון השתלטו על המתחם במהירות, והענישו חלק מהאסירים במכות על כפות ידיהם במקלות עץ דקים. לאחר מכן שחררו כוחות הביטחון את רוב הכלואים, כולל אנשים שהוחזקו בשל עבירות סמים, הונאה, הפרת פסקי דין של בתי המשפט, אנשי כוחות הביטחון, וכמה אנשים שהואשמו בשיתוף-פעולה. כלואים שנידונו למוות, חברים בפתח ורוב האנשים שהואשמו בשיתוף-פעולה לא שוחררו.

לדברי העד, למחרת, 28 בדצמבר 2008, בסביבות השעה 10:30, הפציעה ישראל את המתקן. "יצאתי מהשירותים ופתאום ראיתי קיר של חדר בקומה הראשונה עף. שתיים או שלוש פצצות פגעו בנקודה ההיא כמעט באותו רגע. ההדף של הפיצוץ זרק אותנו לכיוון השער הראשי. היה עשן לבן. חזרתי להכרה וראיתי הרבה אסירים פצועים בגלל ההפגזה וההתמוטטות של הקירות". כשניסה להימלט, נפתחה לעברו אש מצד כוחות ביטחון שהיו מחוץ לכלא. לדבריו:

רצתי לרחוב יחד עם עשרות אסירים, אבל נפתחה עלינו אש מכוחות הביטחון [שנכנסו לכלא בלילה הקודם]. ראיתי שלושה מהם רודפים אחרי אסיר נמלט, יורים בו ברגל ולוקחים אותו משם במכונית. הם תפסו את כל מי שיכלו והכניסו אותו למכונית. חבר שלי, שהוא שוטר, עזר לי להסתלק מהאזור.

כתב של עיתון הניו-יורק טיימס היה עד להריגתו של אחד האנשים שנטען לגביהם כי הם משתפי פעולה (שגם המרכז הפלשתיני לזכויות האדם תעד את מותו). ב-29 בדצמבר ראה העיתונאי כיצד קבוצה של אנשים בבית החולים א-שיפאא בעיר עזה העמידה פנים כי היא מעבירה את סאלח חג'וג', בן 32, מהמחלקה שבה שהה לטיפול במקום אחר.¹⁹ הוא וחמישה אנשים נוספים שהואשמו בשיתוף פעולה הועברו לבית החולים מהכלא המרכזי לאחר שישראל הפציעה את המתקן. כמה אנשים היו עדים לכך שאחד האנשים ירה למוות בחג'וג', בראשו. "קבוצת המשבר הבינלאומית" דיווחה כי האיש נהרג בידי משפחתו שלו במטרה "להשיב את כבודו".²⁰ על-פי הדיווח בעיתון הניו-יורק טיימס, חמושים לא מזוהים הוציאו להורג את חמשת העצורים האחרים בתוך 24 שעות ממותו של חג'וג'.

¹⁷ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם עציר לשעבר, העיר עזה, 8 במרס 2009.

¹⁸ חמאס הקים את כוח ביטחון הפנים בחודש ספטמבר 2007. בחודש אוקטובר 2007 פירק חמאס את "הכוח הביצועי", שילב את אנשיו של כוח זה במשטרה ומינה את תאופיק ג'אבר, קצין לשעבר במנגנון הביטחון של פתח, למפקד המשטרה, הכפוף לשר הפנים. על-פי הסברה הרווחת, שלט סעיד סיאם, שר הפנים, במשטרה ובכוח ביטחון הפנים. Human Rights Watch, "מאבק פנימי: הפרות זכויות האדם בידי פלשתינאים ברצועת עזה ובגדה המערבית", 29 ביולי 2008. כאמור לעיל, ג'אבר וסיאם נהרגו בהתקפות של חיל האוויר הישראלי ב-27 בדצמבר 2008 וב-15 בינואר 2009, בהתאמה.

¹⁹ איתן ברונר ותר'ריד אל-ח'ודרי, "אין סוף קרוב באופק ל'מלחמת החורמה' בחמאס בעזה", 29 בדצמבר 2008, ניו-יורק טיימס, <http://www.nytimes.com/2008/12/30/world/middleeast/30middleeast.html> (כניסה לאתר ב-28 בפברואר 2009). ר' גם: מייק קירש, "חמאס מואשם בהריגת יריבים פלשתינאים", אל-ג'זירה באנגלית, <http://www.youtube.com/watch?v=tjCGqQrxCaA>, (כניסה לאתר ב-27 בפברואר 2009).

²⁰ "קבוצת המשבר הבינלאומית", "שמים קץ למלחמה בעזה", ע' 9, הערת שוליים.

במקום לעצור את האחראים להוצאות להורג ללא משפט, השמיעו גורמים רשמיים בחמאס הצהרות, שהצדיקו, ככל נראה, את הריגתם של אנשים שנטען לגביהם כי הם משתפי פעולה. כך למשל, ב-2 בפברואר אמר דובר ממשלת חמאס טאהר א-נונו, כי "הממשלה לא תגלה רחמים כלפי משתפי פעולה שתקעו סכין בגב האומה, והם יידרשו לתת על-כך את הדין בהתאם לחוק".²¹ א-נונו הוסיף כי "הממשלה מבחינה בין הפרות חוק לבין פעולות שנקטות על-ידי ההתנגדות בעת מלחמה כדי להתגונן בפני הסכנה הנשקפת ממשתפי פעולה".

הוצאה להורג ללא משפט, עינויים והתעללות אחרת

בנוסף על הרג והטלת מום באמצעות ירי, כוחות ביטחון של חמאס ותוקפים לא מזוהים הקשורים אולי לחמאס היו מעורבים גם בהרג של אנשים הנתונים למשמורת ובעינויים של מי שנתפסו כיריבים פוליטיים ושל אנשים אחרים.

פעיל פתח סיפר לחוקרי Human Rights Watch כי ב-29 בדצמבר 2008 הוכה קשות בידי כוחות ביטחון של חמאס במחנה הפליטים א-שאטי. לדבריו, "בסביבות השעה 21:00 ישבתי עם אנשים אחרים מסביב למדורה והקשבתי לרדיו, ואז שלושה אנשים פרצו פנימה". האיש זכר כי האנשים לבשו מדי הסוואה חומים. הוא הסביר:

ישבנו שם שמונה אנשים. כולנו מפתח. ואז שלושה חמושים רעולי פנים פרצו פנימה. הם לבשו מדי הסוואה חומים; לכולם היו רובים. הם כיוונו עלינו את הרובים וקיללנו אותנו, ואז התחילו להרביץ לנו במוטות ברזל. הם אפילו הרביצו לילד בן עשר בפנים. הם אמרו שאנחנו "משתפי פעולה" ו"לא נאמנים". הם לקחו אותי החוצה, ושם היו עוד ארבעה רעולי פנים. הם סחבו אותי למקום חשוך בשוק הירקות, במרחק של 300 מטר בערך. הם הרביצו לי עם מקלות ברזל ועם קתות רובים במשך 15 דקות. הם צעקו, "אתה שמח שישראל מפציצה אותנו!" עד שאנשים יצאו מהבתים שלהם, והם נסוגו.²²

ארגונים פלשתינאים לזכויות האדם תעזו תשעה מקרי מוות מעינויים וממכות קשות ברצועת עזה בחודשים ינואר, פברואר ומארס 2009. להלן רשימה של אירועים שתועדו הן על-ידי הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR) והן על-ידי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR):

- ב-14 בינואר הוציאה קבוצה של חמושים רעולי פנים בכוח את זאהר אחמד א-זענין, בן 40, מביתו בבית חאנון; גופתו נמצאה למחרת בבית החולים כאמל עדוואן בבית לאהיה.

²¹ "חמאס אישר הרג של משתפי פעולה במהלך המלחמה", אל-ערבייה/AFP, 3 בפברואר 2009, <http://www.alarabiya.net/articles/2009/02/03/65607.html> (כניסה לאתר ב-27 בפברואר 2009).

²² ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם פעיל פתח, העיר עזה, 29 בינואר 2009.

- ב-18 בינואר עצרו חמושים, שהזדהו כאנשי כוח ביטחון הפנים המופעל בידי חמאס, את האני אבראהים אבו ריידה, בן 25 מח'וזאעה. ב-22 בינואר נמצא אבו ריידה כשהוא פצוע באזור שממזרח לח'אן יונס, ולאחר שהועבר לבית החולים א-נאסר בח'אן יונס מת מפצעיו. על גופתו ניכרו סימני עינויים.
- ב-24 בינואר חטפו חמושים רעולי פנים את יונס מוחמד אבו עמרה, בן 36, מביתו בעיר עזה; מאוחר יותר באותו יום מצאה אותו משפחתו כשהוא מוכה קשות בשכונת תל אל-הווא. אבו עמרה מת מפצעיו בבית החולים א-שיפאא ב-28 בינואר.²³
- ב-30 בינואר זימנו אליהם חברים בכוח ביטחון הפנים את ג'מיל שאקורה, בן 51 ממחנה הפליטים ח'אן יונס, ועצרו אותו. לאחר שעינו אותו והכו אותו בראשו ובגופו, העבירו אותו אנשי ביטחון לבית החולים נאסר בח'אן יונס, שם מת משבץ לב ב-6 בפברואר.
- ב-6 בפברואר חטפו חמושים, שהנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR) זיהתה כקצינים בכוח ביטחון הפנים, את ניהאד סעדי א-דבאכה, בן 47, ממחנה הפליטים אל-מר'אזי שבמרכז רצועת עזה. א-דבאכה מת ב-9 בפברואר, כשעל גופו ניכרים סימני עינויים.
- ב-7 בפברואר מת עטא יוסף והאב אל-בורעי, בן 39, ממחנה הפליטים א-שאטי, לאחר שכחודש קודם לכן, ב-8 בינואר, חטפו אותו אנשים שהזדהו כשוטרים והכו אותו קשות.²⁴
- ב-8 במאסר לקחו כוחות ביטחון את ג'מיל נסר עסאף, בן 20, מביתו בעיר עזה בחשד לגניבה. עסאף עונה בתחנת המשטרה בשכונת א-תופאח ומת ה-24 במאסר.²⁵

המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR) דיווח גם כי בבוקר ה-15 במאסר עצרו שוטרים מרפיח את זאייד עייש מברוכ ג'ראדא, בן 40, בחשד לאחזקת סמים. ג'ראדא הוחזק בבית הספר התיכון לבנות "אל-קודס", שהפך למפקדת המשטרה בפועל לאחר שישראל הפציצה את תחנת המשטרה של רפיח. על-פי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם, חברים בשירותי הביטחון עינו את ג'ראדא במהלך מעצרו ועם הגיעו לבית החולים ע"ש מוחמד יוסף א-נג'אר ברפיח ב-16 במאסר הכריזו הרופאים על מותו. גופתו הועברה למחלקה הפורנזית

²³ הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "דו"ח חודשי על זכויות האדם", ינואר, ע' 4. המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "הפרות פנים-פלשתיניות של זכויות האדם", ע' 3, 4.

²⁴ הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "דו"ח חודשי על זכויות האדם", פברואר, ע' 2; המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם דורש חקירה בנוגע למותם האלים של שני אזרחים בעזה", 10 בפברואר 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/26-2009.html> (כניסה לאתר ב-27 בפברואר 2009).

²⁵ הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "דו"ח חודשי על זכויות האדם", פברואר, ע' 2; המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם דורש חקירה בנוגע למותם האלים של שני אזרחים בעזה", 10 בפברואר 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/26-2009.html> (כניסה לאתר ב-27 בפברואר 2009); המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם דורש חקירה בנוגע למותו של אזרח שעונה בידי חברים בשירותי המודיעין בעזה", 25 במאסר 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/42-2009.html>, כניסה לאתר ב-4 באפריל 2009; הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "הנציבות העצמאית לזכויות האדם קוראת לפתוח בחקירה בנוגע לתנאים שהובילו למותו של אזרח פלשתיני בעת שהוחזק בידי משטרת הממשלה המודחת", 24 בינואר 2009, <http://www.ichr.ps/index.php/etemplate.php?id=139>, כניסה לאתר ב-4 באפריל 2009.

בבית החולים אי-שיפאא בעיר עזה, שם בחנו אנשי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם את הגופה וראו חבלות, בייחוד על הצוואר והכתפיים. כמו כן ראו אנשי הארגון כי ציפורני רגליו של ג'ראדאט נעקרו.²⁶

שני תושבים נוספים מרצועת עזה מתו בחודש פברואר בידי חמושים רעולי פנים, שזוהו בשני המקרים כאנשי כוחות הביטחון של חמאס. הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR) דיווחה כי לדברי משפחתו של באשיר עליאן א-זיתונה, בן 41 תושב העיר עזה, ב-29 בינואר לקחו אותו קצינים בכוח ביטחון הפנים מביתו. ב-2 בפברואר זיהו בני המשפחה את גופתו בבית החולים אי-שיפאא.²⁷ ב-26 בפברואר, בסביבות השעה 22:00, חטפו חמושים רעולי פנים את מחמוד א-שובאכי, בן 40, משכונת א-דרג' שבמזרח העיר עזה; על-פי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), למחרת בבוקר הובאה גופתו של א-שובאכי לבית החולים אי-שיפאא, כשבראשו שני פצעי ירי. אשתו זיהתה את האנשים שחטפו אותו כאנשי כוח ביטחון הפנים.²⁸

במקרה אחר, שדווח עליו בתקשורת, אמרו בני משפחתו של אוסאמה עטאללה, מורה ותומך של פתח, כי ב-27 בינואר חטפו אותו מביתם שבעיר עזה חמושים שזיהו עצמם כאנשי חמאס.²⁹ על-פי דיווח ברשת הטלוויזיה אל-ג'זירה בשפה האנגלית, קיבלה משפחתו יומיים לאחר מכן את גופתו מחדר המתים של בית החולים אי-שיפאא, כשעליה סימני חניקה, מכה מחפץ כהה בראש ופצע ירי בכתף.³⁰

ארגון Human Rights Watch ראיין שני גברים שאמרו כי ראו ברחובות העיר עזה, בשתי תקריות נפרדות, אנשים לא מזוהים שהם סברו כי השתייכו לחמאס מכים קשות אדם שנחשד בפלילים. במקרה הראשון, גברים בלבוש אזרחי הכו קשות חשוד בסחר בסמים במקלות ובמוטות מתכת. לדברי העד, אנשים ברחוב צפו במעשה אך לא התערבו: "מה אנשים יכלו לעשות? הם מפחדים".³¹ במקרה שני, שהתרחש בשכונת תל אל-הווא, הכו אנשים חשוד בפלילים במקלות ובמוטות.³² בשני המקרים, העדים סברו כי התוקפים היו מחמאס כיוון שארגונים חמושים אחרים לא יכלו לפעול כך בפומבי.

²⁶ המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם דורש חקירה בנוגע למותו של אזרח שעונה בידי שירותי הביטחון ברפיח", 18 במארס 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/37-2009.html>, כניסה לאתר ב-3 באפריל 2009.

²⁷ הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "דו"ח חודשי על זכויות האדם" פברואר, ע' 2.

²⁸ המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם קורא לחקירת הרצח בעיר עזה", (כניסה לאתר ב-3 במארס 2009).

²⁹ רויטרס, "חמאס מואשם כי עינה למוות מתנגד פוליטי בעזה". המרכז הפלשתיני לזכויות האדם דיווח גם הוא על מקרה זה: "הפרות פנים-פלשתיניות של זכויות האדם", ע' 4.

³⁰ מייק קירש, "חמאס מואשם בהרג יריבים פלשתינאים – 8 בפברואר 2009" אל-ג'זירה באנגלית.

³¹ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם עד אנונימי, העיר עזה, 24 בינואר 2009.

³² ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם עד אנונימי, העיר עזה, 3 בפברואר 2009.

ב-10 במאס דיווח העיתון היומי הפאן-ערבי "א-שארק אל-אווסט" על כך שעשרה מחברי סראיא אל-קודס, הזרוע הצבאית של הג'יהאד האסלאמי, עונו בידי המשטרה של חמאס.³³ העיתון דיווח כי משטרת חמאס עצרה את עשרת האנשים, תושבי ח'אן יונס, ועינתה אותם כדי לכפות עליהם לחתום על התחייבויות שלא יירו רקטות קסאם לתוך ישראל.

מאז סוף חודש דצמבר 2008 הגבירו שירותי הביטחון הפלשתיניים המופעלים בידי פתח בגדה המערבית את המעצרים השירותיים של חברי חמאס ושל תומכי חמאס באזור זה ואת הטרדתם. על-פי הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), בחודש ינואר 2009 נתקבלו בנציבות 25 תלונות, ובחודש פברואר נתקבלו 6 תלונות נוספות מתושבי הגדה שטענו כי עונו.³⁴ ב-24 בינואר עצרו כוחות ביטחון פלשתיניים בגדה המערבית שני עיתונאים מתחנת הטלוויזיה אל-קודס, האוהדת את חמאס.³⁵ על-פי המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), ב-8 בפברואר הכריזו כוחות הביטחון בגדה המערבית על מותו של מוחמד עבד אל-ג'מיל אל-חאג', מהכפר ג'לקמוס, שנעצר יומיים קודם לכן. על-פי הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), המועצה הפלשתינית המחוקקת הקימה ועדת חקירה עצמאית כדי לחקור את נסיבות מותו.³⁶ תורמים מארצות הברית ומן האיחוד האירופי, הממנים כוחות אלה ומאמנים אותם, לא השמיעו בפומבי כל ביקורת על הפרות קשות אלה של זכויות האדם.

מעצר בית שירותי

על-פי הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), החל ב-27 בדצמבר 2008 ועד לסוף ינואר 2009, הורתה משטרת חמאס על מעצרי בית של למעלה מ-150 חברי פתח או תומכיו. המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR) אמר כי תיעד "מאות מקרים" שבהם הטילו רשויות חמאס מעצרי בית על פעילים בפתח ואנשים שנחשדו בביצוע עבירות פליליות.³⁷

ארגון Human Rights Watch ראיין סטודנט שאמר כי גורמים רשמיים בחמאס הטילו עליו מעצר בית בסוף חודש ינואר, לאחר תום המתקפה הישראלית. לדבריו, "זימנו אותי למרפאה שליד תחנת המשטרה – המשטרה היא זאת שהשתמשה בה, עכשיו כשהתחנה הופצצה. הם אמרו לי שאסור לי לצאת מהבית שלי למשך חודש.

³³ א-שרק אל-אווסט, "الجهاد تتهم حماس باعتقال ناشطيه في غزة وإجبارهم على توقيع تعهد بوقف الصواريخ" [הג'יהאד מאשים את חמאס במעצר פעיליו בעזה ובהכרחתם לחתום על התחייבות להפסיק את ירי הרקטות], 10 במאס 2009, <http://www.aawsat.com/details.asp?section=4&article=510382&issue=11060> (כניסה לאתר ב-13 במאס 2009).

³⁴ הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), "דו"ח חודשי על זכויות האדם", ינואר, ע' 5; וכן "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם, פברואר 2009, ע' 4.

³⁵ "המרכז הפלשתיני לזכויות האדם מגנה את מעצרים המתמשך של עיתונאים בידי שירות הביטחון המסכל בגדה המערבית", 12 בפברואר 2009, <http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/28-2009.html> (כניסה לאתר ב-24 בפברואר 2009). העיתונאים הם סאמר קורייש ואחמד בקאווי. הנציבות העצמאית לזכויות האדם אישרה כי ב-25 בפברואר שני האנשים עדיין הוחזקו במעצר. ראיין טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם צוות הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), 25 בפברואר 2009.

³⁶ ראיין טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם צוות הנציבות העצמאית לזכויות האדם (ICHR), רמאללה, 24 בפברואר 2009.

³⁷ המרכז הפלשתיני לזכויות האדם (PCHR), "הפרות פנים-פלשתיניות של זכויות האדם", ע' 5.

ביקשתי לראות מסמך, כי זה אומר שאחמיץ את הבחינות שלי, והייתי צריך להראות משהו לאוניברסיטה. הם סירבו לתת לי מסמך כלשהו. הם אמרו שאני במעצר כי אני אזרח ביזיוני וחבר בתנועה ביזיונית, ושהם לא ערבים לחיי אם אצא מהבית".³⁸

³⁸ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם סטודנט, העיר עזה, 30 בינואר 2009.

סטנדרטים משפטיים

הפגיעות המתועדות בדו"ח זה, כולל הוצאות להורג ללא משפט, עינויים ויחס אכזרי ובלתי אנושי אחר ומעצר שרירותי, אסורות הן על-פי משפט זכויות האדם הבינלאומי והן על-פי המשפט ההומניטארי הבינלאומי (דיני המלחמה). שני גופי משפט אלה חלו ברצועת עזה זה לצד זה במהלך המבצע הצבאי של ישראל. הפגיעות בזכויות האדם שתועדו בדו"ח זה הן גם הפרה של חוק היסוד לרשות הפלשתינית, הקובע בסעיף 10 כי "זכויות אדם בסיסיות וחירויות תהיינה מחייבות ותכובדנה".³⁹

משפט זכויות האדם הבינלאומי המנהגי, דוגמת זה אשר מעוגן בהכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם,⁴⁰ והחוק המעוגן באמנות, ובכלל זה האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות והאמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים, אוסרים על הוצאה להורג ללא משפט ועל מעשי הרג מכוון אחרים, על עינויים ויחס אכזרי או בלתי אנושי ועל פגיעות אחרות המתוארות בדו"ח זה. איסורים אלה חלים בכל עת, אף בזמנים המוכרים כשעת חרום.⁴¹ בדומה לכך, חוק העונשין הפלשתיני, המפרט את נהלי ביצוע המעצרים ואת היחס הנדרש לאנשים במשמורת כוחות הביטחון, מתיר הגבלות מסוימות של זכויות יסוד בעת חרום שהוכרזה רשמית ככזו, וזאת רק "במידה הדרושה להשגת המטרה המצוינת בצו המכריז על שעת חרום".⁴²

האיסור על עינויים הוא אחת מהוראות היסוד במשפט זכויות האדם הבינלאומי. כפי שנקבע באמנה נגד עינויים, עינויים הם כל "מעשה אשר באמצעותו נגרם במכוון לאדם כאב או סבל חמור, בין אם פיזי, בין אם מנטאלי... מקום שכאב או סבל כאמור נגרמים בידי או באישור או בהסכמה בשתיקה של עובד ציבור או אדם אחר הממלא תפקיד רשמי בשידולו". ועדת האו"ם נגד עינויים, הבוחנת את ציותן של מדינות להוראות האמנה, הבהירה כי "אלה אשר נושאים סמכות עליונה – כולל אנשי ציבור בתפקיד רשמי – לא יכולים להימנע ממתן דין וחשבון או לברוח מנשיאה באחריות פלילית בגין עינויים או יחס בלתי הולם הננקטים בידי אנשים הכפופים להם, כאשר הם ידעו או היו צריכים לדעת כי התרחשו מעשים אסורים ממין זה, או שהיה סביר כי יתרחשו, וכאשר לא נקטו צעדי מנע הגיוניים נחוצים".⁴³ בשום מקרה, חריג ככל שיהיה, לא ניתן להצדיק עינויים. על מדינות חלה חובה להפעיל מנגנונים יעילים לטיפול בתלונות של קורבנות, להעמדה לדין

³⁹ חוק היסוד הפלשתיני נועד לשמש חוקה זמנית עד להקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית עם חוקה קבועה. המועצה המחוקקת הפלשתינית אישרה את חוק היסוד בשנת 1997, והנשיא דאז יאסר ערפאת אשרר אותו בשנת 2002. החוק תוקן בשנת 2003 כדי ליצור את מוסד ראש הממשלה הפלשתיני, ובשנת 2005 תוקן שוב כך שיתאים לחוק הבחירות החדש. ראו <http://www.palestinianbasiclaw.org/2002-basic-law> (כניסה לאתר ב-9 ביוני 2008).

⁴⁰ ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם, G.A. res. 217A (III), U.N. Doc A/810 at 71 (1948).

⁴¹ האמנה הבינלאומית בדבר זכויות חברתיות ופוליטיות, סעיף 4 (זכויות שלא ניתן לגרוע מהן ושעת חירום).

⁴² סעיף 102.

⁴³ ועדת האו"ם נגד עינויים, הערה כללית מס' 2, CAT/C/GC/2, 24 בינואר 2008.

של מענים, של אנשים המורים לבצע עינויים ושל אנשים בעמדות בכירות שאינם מונעים את העינויים ומענישים את האחרים להם.

דיני המלחמה גם אוסרים על הצדדים לעימות להרוג באופן לא חוקי ולהתייחס לאנשים באופן בלתי הולם. סעיף 3 המשותף לארבע אמנות ג'נבה משנת 1949 אוסר "בכל עת ובכל מקום" על כל "מעשה אלימות בנפשו ובגופו של אדם, ובפרט רצח על סוגיו השונים, הטלת מום, יחס אכזרי ועינויים", וכן על "חריצת דינו של אדם והוצאתו להורג של אדם ללא פסק דין קודם של בית משפט המורכב כדין והנותן את כל הערבויות המשפטיות שהוכרו על-ידי עמים תרבותיים כדבר שאי-אפשר בלעדיו". איסור זה נוגע לאזרחים וללוחמים שאינם משתתפים עוד בלחימה, והוא חל הן על מדינות והן על קבוצות חמושות שאינן מדינות.⁴⁴

משפט זכויות האדם הבינלאומי גם אוסר על שלילה שרירותית של החירות האישית. סעיף 9 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות חברתיות ומדיניות קובע כי מעצר הנו שרירותי ואסור, אלא אם כן בוצע "מטעמים ובהתאם להליכים שנקבעו בחוק". בסעיף זה מעוגנות זכותם של עצירים לביקורת שיפוטית על מעצרם וזכותם לקבל פיצויים אם המעצר היה בלתי חוקי.⁴⁵ גם בשעת חרום המוכרת ככזו עדיין חלות חובות יסוד, כמו החובה להבטיח את זכותו של כל עציר להיות מובא בפני שופט.⁴⁶ דיני המלחמה גם אוסרים על נטילה שרירותית של החירות האישית.⁴⁷ בעת קיומן של פעולות צבא רשאים כוחות ביטחון להגביל את תנועתם של יחידים מטעמים ספציפיים, אך אין הם רשאים לאסור על אנשים לעזוב את בתיהם רק על יסוד הקשר שלהם לתנועה פוליטית כזאת או אחרת.

ארגון חמאס הוא קבוצה חמושה שאינה מדינה, וככזה הוא מחויב לדיני המלחמה. כסמכות המושלת בפועל אין חמאס יכול להיות צד לאמנות זכויות האדם, אך הארגון הצהיר באופן פומבי כי יכבד את הכללים הבינלאומיים. בנאום שנשא ברצועת עזה ב-21 ביוני 2006 אמר ראש הממשלה אסמאעיל הנייה כי חמאס נחוש "לקדם את שלטון החוק, את כיבוד מערכת המשפט, את הפרדת הרשויות, את כיבוד זכויות האדם, את השוויון בין האזרחים; להילחם באפליה על כל צורותיה; להגן על חירויות הציבור, כולל חופש העיתונות והדעה".⁴⁸ בקווי היסוד של ממשלת האחדות הלאומית, שהוצגו ב-17 במארס 2007, ציין חמאס כי הוא מכבד

⁴⁴ סעיף 3 המשותף לאמנות ג'נבה משנת 1949.

⁴⁵ האמנה הבינלאומית בדבר זכויות חברתיות ופוליטיות, סעיף 9.

⁴⁶ ראו שם (האיסור על מעצר שרירותי) וכן סעיף 4 (שעת חירום); ראו גם ועדת זכויות האדם, הערה כללית מס' 29, שעת חרום (סעיף 4), U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (2001), הודפס מחדש באסופה של הערות כלליות והמלצות כלליות שאומצו בידי גופי אמנות בינלאומיות, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.6 at 186 (2003), פסקה 11 (סעיפי האמנה הבינלאומית בדבר זכויות חברתיות ומדיניות העוסקים בשעת חירום, לא ניתן להשתמש בהם "כהצדקה להפרה של המשפט ההומניטארי או של נורמות של המשפט הבינלאומי שהן בגדר דין כופה למשל על-ידי לקיחה של בני ערובה, על-ידי הטלת עונשים קולקטיביים, על-ידי נטילה שרירותית של החירות האישית או על-ידי חריגה מעקרונות יסוד של משפט הוגן, כולל חזקת החפות").

⁴⁷ ראו כלל 99 למחקרו של הצלב האדום הבינלאומי על המשפט ההומניטארי הבינלאומי המנהגי: International Committee of the Red Cross, "Customary International Humanitarian Law" (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), rule 99.

⁴⁸ נאום שנשא ראש הממשלה אסמאעיל הנייה בכנס "הממשלה החדשה וסדר היום של זכויות האדם", העיר עזה, 21 ביוני 2006, כפי שמצוטט בתוך "מצב זכויות האדם בפלשתיין ובאזורים ערביים כבושים אחרים", ועדת זכויות האדם, A/HRC/8/17, 6 ביוני 2008, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/8session/A.HRC.8.17.doc> (כניסה לאתר ב-16 ביוני 2008).

"את המשפט הבינלאומי ואת המשפט ההומניטארי הבינלאומי, ככל שהם משתלבים בצביונו, מנהגו ומסורתו המקורית".⁴⁹

הרשויות ברצועת עזה מחשיבות עצמן לממשלה החוקית של הרשות הפלשתינית, ומכאן שעליהן לציית לחובה שהרשות הפלשתינית קיבלה על עצמה שוב ושוב לכבד את משפט זכויות האדם הבינלאומי.⁵⁰ בכל מקרה, חמאס שולט בפועל בשטח מסוים ועל כן עליו לקיים את שלטונו תוך שמירה על כללי המשפט הבינלאומי בשטח זה.⁵¹

⁴⁹ "קווי יסוד לממשלת אחדות לאומית שהוצגו בידי ראש הממשלה אסמאעיל הנייה למועצה המחוקקת הפלשתינית", 17 במרץ 2007, כפי שצוטטו בתוך "מצב זכויות האדם בפלשתיין ובאזורים ערביים כבושים אחרים", ועדת זכויות האדם.

⁵⁰ על-פי סעיף 10 לחוק היסוד, הרשות הלאומית הפלשתינית "תפעל ללא דיחוי להיות צד להצהרות ולאמנות אזוריות ובינלאומיות המגנות על זכויות האדם". הרשות הפלשתינית כפופה לחובות מפורשות הנגזרות מהסכמי אוסלו, אותה סדרת הסכמים שהושגו בין ישראל לאש"ף בשנים 1993-1996. נספח I לפרוטוקול בנושא היערכות מחדש והסדרי ביטחון של הסכם הביניים מיום 28 בספטמבר 1995 קובע כי המשטרה הפלשתינית תפעיל את כוחותיה ואת אחריותה "תוך התייחסות ראויה לנורמות הבינלאומיות המקובלות של זכויות האדם ושלטון החוק". סעיף XIV להסכם על רצועת עזה ואזור יריחו מדגיש כי הן על פלשתיין והן על ישראל לכבד את זכויות האדם. ממשלת ישראל והארגון לשחרור פלשתיין, "הסכם ביניים ישראלי-פלשתיני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה", נספח I, סעיף XI (2), וושינגטון הבירה, 28 בספטמבר 1995. ראו "מפת הדרכים: לחזור על טעויות אוסלו בתחום זכויות האדם", Human Rights Watch, 6 במאי 2003, <http://www.hrw.org/backgrounder/mena/israelpa050603.htm>, וכן "ניתוח של הסכם ואי", Human Rights Watch, נובמבר 1998, <http://www.hrw.org/press98/nov/israel1102.htm>.

⁵¹ על-פי הדו"ח המשותף על לבנון וישראל שהכינו ארבעה דווחים מיוחדים של האו"ם, "יהיה זה הולם וישים במיוחד לקראת לקבוצה חמושה לכבד את כללי זכויות האדם כשהיא בעלת שליטה משמעותית על שטח ועל אוכלוסייה וכשיש לה מבנה פוליטי שניתן לזהותו". "משלחת ללבנון ולישראל", דו"ח הדווח המיוחד על הוצאות להורג ללא משפט או הרג שרירותי, פיליפ אלסטון; הדווח המיוחד לזכות להנאה הבריאות הגופנית והנפשית הגבוהה ביותר שניתן להשיגה, פול האנט; נציג המזכ"ל לזכויות האדם של עקורים, ולטר קלין; והדווח המיוחד לדיוור הולם כמרכיב של הזכות לרמת חיים נאותה, מילון קותארי, UN doc A/HRC/2/7, פסקה 19.

המלצות

על הרשויות הפלשתיניות ברצועת עזה לחקור, להעמיד לדין ולהעניש כראוי אנשי כוחות ביטחון או אחרים הנתונים לשיפוטן אשר נושאים באחריות לפגיעות הקשות בזכויות האדם המתועדות בדו"ח זה. על צעדים אלה להיות ממשיים ומדידים.

ארגון Human Rights Watch קורא לרשויות הפלשתיניות בעזה ליישם את ההמלצות הבאות:

- לפרסם בפומבי הוראות ברורות לכל אנשי כוחות הביטחון האוסרות על הוצאה להורג ללא משפט ועל כל יחס בלתי הולם אחר, ולהבהיר כי מבצעי הפרות ייענשו במלוא חומרת הדין;
- ליזום באופן מיידי חקירות בנוגע לכל הדיווחים המהימנים על עינויים או מקרים של מוות במשמורת. על החקירות להתנהל ללא משוא פנים. להעניש או להעמיד לדין כראוי את כל מי שיימצא אחראי, כולל אנשים מקרב כוחות הביטחון או מיליציות של חמאס ואנשים המקורבים לגורמים אלה; וכן
- לספק באופן מיידי פיצויים הולמים לקורבנות של הפרות כאלה.

תודות

המחקר לדו"ח זה וכתובתו בוצעו בידי חברי צוות Human Rights Watch, החוקר ביל ואן אסוולד והחוקר הבכיר במחלקת מצבי החירום, פרד אברהמס; ובידי דריל לי, יועץ לארגון Human Rights Watch. הדו"ח נערך בידי ג'ו סטרוק, סגן מנהל מחלקת המזרח התיכון וצפון אפריקה, ג'יימס רוס, מנהל לענייני משפט ומדיניות, ואיין לוין, מנהל התכניות. שירלי ערן ואופיר פוירשטיין תרגמו את הדו"ח לשפה העברית.

ארגון Human Rights Watch מוקיר טובה לכל הקורבנות ועדי הראייה שחלקו אתנו את חוויותיהם. תודה שלוחה גם לארגונים לזכויות האדם שסייעו, ובפרט לנציבות העצמאית לזכויות האדם, למרכז הפלשתיני לזכויות האדם ולאגודת א-דאמיר לזכויות האדם.

HUMAN RIGHTS WATCH

350 Fifth Avenue, 34th Floor
New York, NY 10118-3299
Tel: 212-290-4700
Fax: 212-736-1300
Email: hrwnyc@hrw.org

HUMAN
RIGHTS
WATCH

www.hrw.org

MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA DIVISION

Sarah Leah Whitson, *Executive Director*
Joe Stork, *Deputy Director*
Eric Goldstein, *Research Director*
Nadim Houry, *Researcher*
Joseph Logan, *Researcher*
Abderrahim Sabir, *Project Leader for the Civilian
Protection Initiative*
William Van Esvelde, *Helton Fellow*
Christoph Wilcke, *Researcher*
Nicholas Wood, *Researcher*
Assef Ashraf, *Senior Associate*
Brent Giannotta, *Associate*

ADVISORY COMMITTEE

Shibley Telhami, *Chair*
Hassan Elmasry, *Vice Chair*
Kathleen Peratis, *Vice Chair*
Bruce Rabb, *Vice Chair*
Gary G. Sick, *Vice Chair*
Gamal Abouali
Lisa Anderson
Stephen Apkon
Shaul Bakhash
M. Cherif Bassiouni
Nathan Brown
Paul Chevigny
Helena Cobban
Ahmad Deek
Edith Everett
Mansour Farhang
Christopher E. George
Rita E. Hauser
Salah al-Hejailan
Robert James
Edy Kaufman
Marina Pinto Kaufman
Samir Khalaf
Ann M. Lesch
Robert Malley
Stephen P. Marks
Rolando Matalon
Philip Mattar
Nader Mousavizadeh
Habib Nassar
Trevor Pears
Jean-Francois Seznec
Charles Shamas
Mustapha Tili
Andrew Whitley
Napoleon B. Williams, Jr.
James Zogby

HUMAN RIGHTS WATCH

Kenneth Roth, *Executive Director*
Michele Alexander, *Development & Outreach Director*
Carroll Bogert, *Associate Director*
Emma Daly, *Communications Director*
Barbara Guglielmo, *Finance & Administration Director*
Peggy Hicks, *Global Advocacy Director*
Iain Levine, *Program Director*
Andrew Mawson, *Deputy Program Director*
Suzanne Nossel, *Chief of Operations*
Dinah PoKempner, *General Counsel*
James Ross, *Legal & Policy Director*
Joe Saunders, *Deputy Program Director*
Jane Olson, *Chair, Board of Directors*

5 במרס 2009

לכבוד

ראש הממשלה אסמאעיל הנייה
משרד ראש הממשלה
רח' ירושלים
תל אל-הווא
עזה

באמצעות פקסימיליה: +970-8282-2159, +970-8284-5040, +970-8286-8971

אדוני ראש הממשלה,

במהלך השבועות שעברו מאז ה-27 בדצמבר, מועד פתיחתו של המבצע הצבאי רחב ההיקף של ישראל ברצועת עזה, פרסם ארגון Human Rights Watch כמה הצהרות בנוגע להפרות של המשפט ההומניטארי הבינלאומי שבוצעו במהלך העימות. בהודעתנו האחרונה, שפורסמה ב-1 במרס, קראנו לארה"ב, לאיחוד האירופי ולמדינות תורמות אחרות שנציגיהן נפגשו בשארם א-שיח' לקרוא לישראל לפתוח את המעברים בינה לבין הרצועה לכל סיוע הומניטארי, כמו גם ליבוא וליצוא רגילים. הודעה זו זמינה בכתובת: <http://www.hrw.org/en/news/2009/02/28>

בימים אלה מכין ארגון Human Rights Watch דו"ח שישקור הפרות של זכויות האדם שבוצעו לאחרונה ככל הנראה בידי כוחות הקשורים בחמאס. נודה לך מאוד אם משרדך יספק לנו מידע בנושא זה. אנו רואים עצמנו מחויבים להציג את החומר במלואו וללא משוא פנים. תשובותיך יסייעו להבטיח כי נוכל לעשות כן.

תאריך היעד לפרסום הדו"ח קרב ובא. אם תוכל לספק לנו תשובות לשאלות אלה עד ל-13 במרס נשאף לשקף אותן בדו"ח שלנו. אנו מודים לך על זמנך ועל עזרתך ונשמח לעמוד עמך בקשר בעתיד בנושאים שבהם יש לנו עניין משותף.

בכבוד רב,

ג'ו סטורק,
סגן מנהל

החטיבה לענייני המזרח התיכון וצפון אפריקה

שאלות לממשלתו של איסמאעיל הנייה

- (1) האם ממשלתך קיימה חקירות כלשהן בנוגע לטענות כי אנשים הקשורים בכוחות הביטחון של חמאס היו אחראים להוצאות להורג ללא משפט במהלך הלחימה שהתקיימה לאחרונה, ובין היתר להוצאתם להורג של אנשים שנחשדו בשיתוף פעולה עם ישראל ואשר הוחזקו בכלא המרכזי של עזה אך נמלטו ממנו כאשר מטוסי קרב ישראליים הפציצו מתקן זה ב-28 בדצמבר 2008? אם התקיימו חקירות כאלה, האם תוכל לידע אותנו אילו מקרי הרג נחקרו ומה היו תוצאותיהן של החקירות?
- (2) האם ממשלתך קיימה חקירות כלשהן לגבי מקרי ירי בידי חמושים רעולי פנים שנסתיימו במוות או בפציעה במהלך המתקפה הישראלית או לאחריה? האם הממשלה קיימה חקירות כלשהן לגבי מקרי הירי הרבים שנועדו ככל הנראה להטיל מום בקורבנותיהם, דוגמת הירי ברגליהם של תומכי פתח או של אנשים שנחשדו בתמיכה בו? אם התקיימו חקירות כאלה, האם תוכל לידע אותנו אילו מקרי ירי נחקרו ומה היו תוצאותיהן של החקירות?
- (3) בידי ארגון Human Rights Watch מידע הנוגע למוותם של זאהר אחמד א-זעאנין (40), ג'מיל שפורה (51), ניהאד סעדי א-דבאכה (47) ועטא יוסף עבד אל-והאב אל-בורעי. כל אלה מתו ככל הנראה מעינויים לאחר שנתפסו או נחטפו בידי אנשים שטענו כי עבדו עבור כוח ביטחון הפנים או עבור כוחות ביטחון אחרים של חמאס. האם ממשלתך חקרה את נסיבותיו של מקרה כלשהו ממקרי מוות אלה? אם התקיימו חקירות כאלה, האם תוכל לספק לנו מידע בנוגע לתוצאותיהן? האם הרשויות עצרו אדם כלשהו הנחשד באחריות למקרה כלשהו מן המקרים הללו?
- (4) האם מישהו מאנשי כוח ביטחון הפנים נדרש לתת את הדין על הפרת הוראה כלשהי מהוראות צו ראש הממשלה מס' 128/2007, המנחה את זרועות הביטחון לכבד את זכויות האדם? אם ננקטו צעדים כאלה, האם תוכל למסור לנו את שמותיהם של האנשים שהצעדים ננקטו נגדם וליידע אותנו בדבר הסטאטוס הנוכחי של החקירות, של ההליכים המשפטיים או של כל אמצעי משמעותי שננקט?
- (5) לאחר שהכלא המרכזי של עזה נהרס, וכמוהו גם רוב תחנות המשטרה, היכן מחזיקים כיום כוחות הביטחון אנשים שנעצרו בחשד לביצוע פשע, שהואשמו בביצוע פשע או שהורשעו?

HUMAN RIGHTS WATCH

350 Fifth Avenue, 34th Floor
New York, NY 10118-3299
Tel: 212-290-4700
Fax: 212-736-1300
Email: hrwnyc@hrw.org

HUMAN
RIGHTS
WATCH

www.hrw.org

MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA DIVISION

Sarah Leah Whitson, *Executive Director*
Joe Stork, *Deputy Director*
Eric Goldstein, *Research Director*
Nadim Houry, *Researcher*
Joseph Logan, *Researcher*
Abderrahim Sabir, *Project Leader for the Civilian
Protection Initiative*
William Van Esveld, *Helton Fellow*
Christoph Wilcke, *Researcher*
Nicholas Wood, *Researcher*
Assef Ashraf, *Senior Associate*
Brent Giannotta, *Associate*

ADVISORY COMMITTEE

Shibley Telhami, *Chair*
Hassan Elmasry, *Vice Chair*
Kathleen Peratis, *Vice Chair*
Bruce Rabb, *Vice Chair*
Gary G. Sick, *Vice Chair*
Gamal Abouali
Lisa Anderson
Stephen Apkon
Shaul Bakhash
M. Cherif Bassiouni
Nathan Brown
Paul Chevigny
Helena Cobban
Ahmad Deek
Edith Everett
Mansour Farhang
Christopher E. George
Rita E. Hauser
Salah al-Hejailan
Robert James
Edy Kaufman
Marina Pinto Kaufman
Samir Khalaf
Ann M. Lesch
Robert Malley
Stephen P. Marks
Rolando Matalon
Philip Mattar
Nader Mousavizadeh
Habib Nassar
Trevor Pears
Jean-Francois Seznec
Charles Shamas
Mustapha Tili
Andrew Whitley
Napoleon B. Williams, Jr.
James Zogby

HUMAN RIGHTS WATCH

Kenneth Roth, *Executive Director*
Michele Alexander, *Development & Outreach Director*
Carroll Bogert, *Associate Director*
Emma Daly, *Communications Director*
Barbara Guglielmo, *Finance & Administration Director*
Peggy Hicks, *Global Advocacy Director*
Iain Levine, *Program Director*
Andrew Mawson, *Deputy Program Director*
Suzanne Nossel, *Chief of Operations*
Dinah PoKempner, *General Counsel*
James Ross, *Legal & Policy Director*
Joe Saunders, *Deputy Program Director*
Jane Olson, *Chair, Board of Directors*

13 במרץ 2009

לכבוד

ראש הממשלה אסמאעיל הנייה
משרד ראש הממשלה
רח' ירושלים
תל אל-הווא
עזה

באמצעות פקסימיליה : +970-8282-2159 , +970-8284-5040 , +970-8286-8971

אדוני ראש הממשלה,

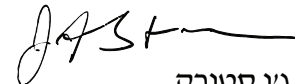
כתבנו למשרדך ב-5 במרץ כדי לבקש מידע לצורך דו"ח שארגון Human Rights Watch מכין בנוגע להפרות של זכויות האדם שבוצעו לאחרונה, ככל הנראה בידי כוחות הקשורים בחמאס.

בשל תאריך היעד לפרסום הדו"ח, ביקשנו לקבל את תשובתך עד היום, 13 במרץ. נכון להיום הושלמה כתיבת הדו"ח, וכעת הוא מתורגם.

עם זאת, נוכל עדיין לשקף את תגובותיך לשאלותינו אם נקבל אותן עד ה-17 במרץ. תשובותיך יסיעו להבטיח כי נציג את החומר במלואו וללא משוא פנים.

אני מודה לך שוב על עזרתך,

בכבוד רב,

ג'ו סטורק,
סגן מנהל

החטיבה לענייני המזרח התיכון וצפון אפריקה